

LÄRARHANDLEDNING TILL *Det magiska huset*

UNGA OPERAN UPPTÄCKER KÖREN

INTRODUKTION

– *Det magiska huset*

I *Det magiska huset* kan skolor ta del av Kungliga Operans verksamhet och följa med bakom kulisserna på Sveriges nationalscen för opera, balett och dans. Här arbetar inte bara opera-sångare, dansare och musiker utan också en mängd andra yrkesgrupper som tillsammans skapar opera- och dansföreställningar.

Lärarhandledningen är framtagen som inspiration till arbete i klassrummet efter att eleverna har fått se avsnittet *Unga Operan upptäcker kören*. Övningarna kan anpassas efter eleverna och göras i helklass, mindre grupper eller individuellt. Handledningen riktar sig i första hand till lärare för barn i årskurs 1-3, men passar även äldre elever.

AVSNITTET

I det här avsnittet får ni tillsammans med Dilan upptäcka Kungliga Operans kör. Ni får träffa kormästaren Ines som berättar om vad en kör är och vad kören på Kungliga Operan gör för något. Ni får även veta mer om hur körsångarna Håkan och Madeleines arbetsdagar ser ut, och höra hur stämsång låter.

ÄMNESFOKUS:

Avsnittet och denna lärarhandledning knyter an till Lgr22 på flera sätt och särskilt till ämnena musik och svenska. Innehåll som särskilt berörs är:

- ✓ Associationer i form av tankar, känslor och inre bilder som uppkommer genom musikupplevelser.
- ✓ Röstvård och hörselvård vid sång, spel och lyssnande.
- ✓ Rösten och hur den kan användas för musikaliska uttryck genom variation av klang, rytm och dynamik.
- ✓ Imitation och improvisation med röst, rörelse och instrument.
- ✓ Gestaltning av sånger och berättelser med ljud, rytmer och rörelser.
- ✓ Gemensamt och enskilt skrivande.
- ✓ Strukturerade samtal.
- ✓ Hur ord och yttranden uppfattas av omgivningen beroende på kroppsspråk, tonfall och nyanser.
- ✓ Att ge och ta emot muntliga instruktioner.

FACIT TILL QUIZ PÅ SIDAN 9

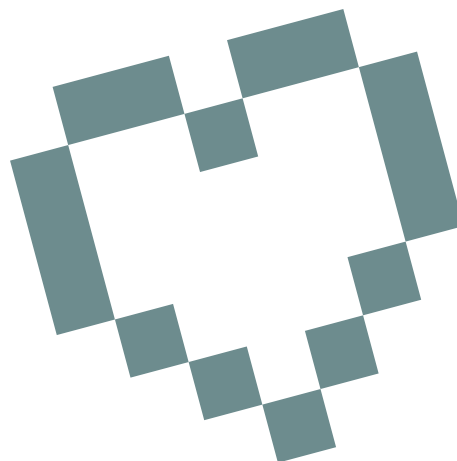
FACIT: 1 – X, 2 – 1, 3 – 2, 4 – 2, 5 – 1, 6 – X, 7 – 1, 8 – X, 9 – 2

ATT ANDAS TILLSAMMANS SOM ETT TEAM

Att sjunga i kör är att sjunga tillsammans, som en helhet. Olika röster och stämmor går ihop och skapar musik, klang och stämning. Även om alla röster är unika handlar körsång om att skapa ett gemensamt och enhetligt uttryck genom att lyssna in varandra, andas tillsammans och skapa samklang.

Körer och körsång är mycket vanligt i opera och bidrar med något helt unikt till föreställningen. Kören spelar en mängd olika personer och figurer, och tillsammans med orkestern och solisterna berättar de, genom sång och skådespel, det drama som utspelar sig på scenen. Operans kör består idag av 54 män och kvinnor som tillhör olika röstfack såsom sopran, alt, tenor och bas. Ibland medverkar även barnkörer i Operans föreställningar. Även de sjunger i stämmor.

Operans kör repeterar mycket och länge. Varje enskild sångare tränar sin röst, övar in sin stämma och lär sig alla sånger utantill – och de kan vara på alla möjliga språk! Med hjälp av kormästarens ledning arbetar kören hårt och fokuserat tillsammans för att få ljudet och sången att gå ihop, och det är som ett samlat team som Operans kör till slut möter publiken i salongen.

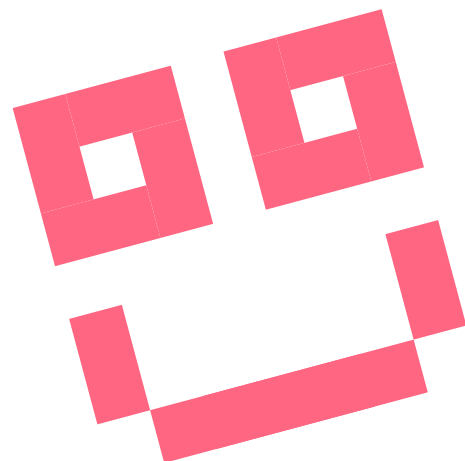
ORD I AVSNITTET

STÄMMA

En stämma är en del av ett musikstycke som tillsammans med styckets andra stämmor skapar en helhet. En kör sjunger till exempel oftast flerstämmigt. Det vill säga att körsångarna sjunger olika stämmor, men som en del av samma sång. Varje stämma har en egen tonfölj och melodi men stämman behöver sjungas ihop med de andra stämmorna för att bli en fullständig sångkomposition.

UPPSJUNGNING

För att ta hand om rösten och få den att låta så bra som möjligt behöver den värmas upp och tränas genom uppsjungning. Att sjunga är fysiskt krävande och precis som sportutövare värmer upp för att prestera bra och undvika skador behöver en sångare sjunga upp för att aktivera rösten inför repetitioner och föreställningar.

LYSSNA PÅ KÖRSÅNG

I opera är kören viktig för både musikens uttryck och det sceniska dramat. Körsångarna spelar olika roller såsom människor på stan, på fest eller på fabriken, och deras körsång ger musiken och berättelsen känsla och stämning.

I denna övning får klassen lyssna på olika körstycken och diskutera dess uttryck och effekt. Det är både träning för öronen och för fantasin/föreställningsförmågan.

Stanna där det passar och samtala i helklass om det ni skrivit ner. De som vill kan visa upp sin bild.

Upprepa övningen genom att spela upp nästa stycke. Spela gärna upp åtminstone 4 olika stycken så klassen får chans att höra hur olika operakörsång kan låta.

ÖVNING

Ta fram papper och pennor och dela ut bland eleverna. Klassen sätter sig bekvämt. Kanske vill man ligga ner och blunda? Spela upp ett musikstycke i taget från listan nedan. När ni lyssnat ett tag kan ni börja skriva ner eller rita det ni hör.

TILL EXEMPEL:

- ✓✓ Vilka röster hör ni? Är de ljusa eller mörka, eller både och? Är det barn eller vuxna, män eller kvinnor?
- ✓✓ Sjunger de olika rösterna och stämmorna samma eller olika melodier? Om de är olika, hur skulle ni beskriva de olika melodierna på vilket sätt är de olika?
- ✓✓ Vilket språk sjunger de på?
- ✓✓ Vilken stämning uttrycker musiken? Är det till exempel glatt, sorgligt, otäckt eller argt?
- ✓✓ Vad tror ni körstycket handlar om? Rita gärna en bild som ni tycker passar till körsången.

MUSIKFÖRSLAG:

GIUSEPPE VERDI:

Nabucco, Act III: Va, pensiero, sull'ali dorate
(Fångarnas kör):

<https://open.spotify.com/track/4UPPQcwi-QJpmXYirbgicT9?si=d09cd26293354d5b>
(blandat kör, italienska)

GEORGES BIZET:

Carmen, Act 4: Les voici! Voici le quadrille!

<https://open.spotify.com/track/0V1Ap6WiVA-66O7NG0x7P3X?si=834025366a844f1d>
(blandat kör, franska)

RICHARD WAGNER:

Lohengrin, Act III: Treulich geführt ziehet dahin (Brudkören):

<https://open.spotify.com/track/6Z2OakwX-HW13oK7Gzle29g?si=2e1409729f724ee1>
(blandat kör, damkör, tyska)

RICHARD WAGNER:

Der fliegende Holländer, Act III: Steuermann, lass die Wacht! (Matroskören):

<https://open.spotify.com/track/5S9GBAyVK-kyNFkpPZ4gE2Y?si=1035e7a8d77247a6>
(blandat kör, manskör, tyska)

LUDWIG VAN BEETHOVEN: *Fidelio, Act I:*

O welche Lust, in freier Luft (fångkören):

<https://open.spotify.com/track/67fnfSJWtB-QBBQwjdoatAM?si=cc9321cfe9aa44ce>
(manskör, tyska)

GIUSEPPE VERDI:

Aida, Act II: Chi mai fra gl'inni e I plausi:

<https://open.spotify.com/track/2eiLEt0CbVjb-C2OB3W7Gi1?si=1a25ea7c60d044b9>
(damkör, italienska)

GEORGES BIZET:

Carmen, Act 1: Chœur des gamines: Avec le garde montante, nous arrivons, nous voilà!:

<https://open.spotify.com/track/0fsCG910IUZ-kloSX8htJ6k?si=54617e31450249ae>
(barnkör, franska)

BENJAMIN BRITTEN:

A Midsummer Night's Dream, Act I:

You spotted snakes with double tongue:

<https://open.spotify.com/track/4e-7Owa4IJnc0xvtNQekrmP?si=d0cb-c462ede24141>
(barnkör, engelska)

GIACOMO PUCCINI:

La Bohème, Act II: Salame! Parpignol! Parpignol!

<https://open.spotify.com/track/7E9ik9LEYsD-CUnROH4r4GP?si=bf7bbe6bd75c42e9>
(barnkör, italienska)

ATT VARA ETT TEAM

I avsnittet berättar kormästaren Ines att stämsång och att sjunga i en kör handlar om att vara ett team. Man andas tillsammans. Körsångaren Håkan förklarar också att det är en ständig utmaning för operakörens 54 medlemmar att få sången att gå ihop med musiken från orkestern och det sceniska gestaltandet.

I följande övning får klassen träna på samarbete och gemensamt gestaltande: att agera och reagera som ett team.

ÖVNING

Dela in klassen i två grupper: A och B. Grupperna ställer sig i varsin ände av rummet, och varje grupp klumpar ihop sig så alla i grupp A respektive grupp B står nära varandra, som två klungor.

1. Varje grupp ska nu röra sig som om eleverna i varje grupp vore en del av samma kropp. Utan att säga något ska ni genom att känna in varandra försöka röra er så synkront som möjligt. Testa att ta några steg framåt, bakåt eller åt sidan. Kan ni sätta er ner på golvet som vore ni en kropp? Kan ni hoppa? Vända er runt? Undersök också hur er gruppkropp dansar. Kanske kan A-gruppens kropp dansa med B-gruppens kropp?
2. I detta steg behöver grupperna inte röra sig lika synkront utan här handlar det mer om att som grupp gestalta och uttrycka samma känsla. Här ska ni mima att ni ger och tar emot en present, men överlämningen och mottagandet är inte neutralt utan A och B uttrycker varsin känsla. Läraren berättar för A respektive B vilken känsla de ska uttrycka. Det kan vara samma känsla eller två olika.

SÅ HÄR GÅR NI TILL VÄGA:

- ✓ Med känsla räcker grupp A över en present till B och säger "varsågod, en present till er".
- ✓ Grupp B tar emot och reagerar med känsla på presentens innehåll och säger "tack så mycket".
- ✓ Sen byter ni så B ger A en present.

EXEMPEL PÅ KÄNSLOR:

- ✓ glad, äcklad, trött, besviken, förälskad, ivrig, allvarlig, arg, ledsen, rädd, nervös, nyfiken, lycklig.
3. I detta sista steg får en grupp i uppgift av den andra gruppen att gestalta olika grupper och scenarier. Gruppen som gestaltar ska tillsammans klura ut hur man genom skådespel bäst kan visa upp vilken folkgrupp man är, och i vilket sammanhang folkgruppen befinner sig. Turas om att vara den grupp som ger uppgiften och den som utför den.

FÖRSLAG PÅ GRUPPER OCH SCENARIER:

- ✓ stressiga vuxna på bussen, glada människor på fest, rädda möss som gömmer sig, trötta barn på väg hem, tokiga troll i skogen, fina kungligheter på stadspromenad, fotbollsfans på match, skolklass på besök på Operan, operakören som sjunger konsert.

REFLEKTERA TILLSAMMANS:

- ✓ Vad innebär det att vara ett team? Vad kan vara svårt när man är i en grupp eller i ett lag? Hur upplevdes det att röra sig som en gemensam kropp? Vad behövde ni göra för att få det att fungera? Hur kändes det att gestalta grupper och känslor tillsammans? På vilket sätt kommer känslor till uttryck genom kroppsspråk, mimik och tonfall?

SKAPA SAMKLANG OCH STÄMNING

I avsnittet förklarar körsångaren Madeleine att det bästa med att sjunga i kör är att vara en del av den stora klangen som alla röster och stämmor skapar tillsammans. Kören skapar både melodier och stämning till operaberättelsen, men för att det ska bli musik måste kören arbeta tillsammans som ett kollektiv.

I denna övning får klassen öva sig på att sjunga tillsammans samt skapa samklang och berättelser genom röstens många läten.

BÖRJA MED UPPSJUNGNING!

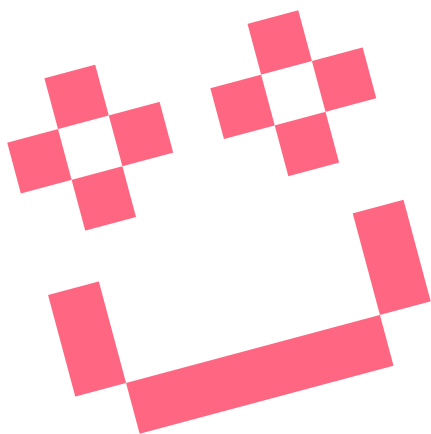
Om ni har tillgång till ett piano ta gärna hjälp av detta. Ta ton och sjung några skalor eller liknande för att värma upp rösten. Utmana era röster och ta både ljusa och mörka toner genom att testa röstfacken bas, tenor, alt och sopran. Värm också upp genom att växla mellan att sjunga olika toner svagt och starkt.

ÖVNING

- ✓ Välj en sång som alla kan. Ni kanske har sjungit en sång tillsammans förut i klassen.
- ✓ Klassen lägger sig i en ring på golvet med huvudena mot mitten. Dämpa ljuset i rummet och blunda gärna.
- ✓ Lyssna in varandra och tag med hjälp av lärarens guidning ett par gemensamma andetag. Andas ut som en lätt bris. För varje gång ni andas ut blir kroppen mer och mer avslappnad.
- ✓ Sjung er valda sång tillsammans. Om den är kort sjung den ett par gånger i rad. Försök lyssna på varandra. Märker ni hur era röster smälter ihop och blir till en samlad klang?
- ✓ Avsluta med att ta ännu ett par andetag tillsammans.

FÖRDJUPNING

Ligg kvar i ringen och andas tillsammans. Föreställ er nu att ni skapar ett hav tillsammans med hjälp av era röster, som ett ljudlandskap. Det kanske hörs vågor, havsfåglar, valar eller båtar. Det kanske blir storm för att plötsligt bli helt stilla. Hur låter en stjärnklar natthimmel? Kanske förflyttar ni er närmre land när solen gått upp, där barn leker och badar vid stranden – de kanske sjunger en sång? Finns det andra fåglar här? Insekter? Hör man vinden i träden? Avsluta ljudresan genom att åka längre ut på havet, där bara vinden hörs. Andas ut tillsammans.

LEDA OCH LEDAS

När Dilan kliver in i korsalen och hälsar på operakören svarar de högt och exakt samtidigt "Hej Dilan!" – som en talkör. Att sjunga tillsammans är något kören övar sig på dagligen och i det arbetet hjälper kormästaren Ines dem. Hon dirigerar och leder kören, och på så sätt blir de jättebra på att sjunga, och ibland även tala, exakt samtidigt.

I följande övning får klassen testa på att leda och ledas som kormästare respektive körsångare.

ÖVNING

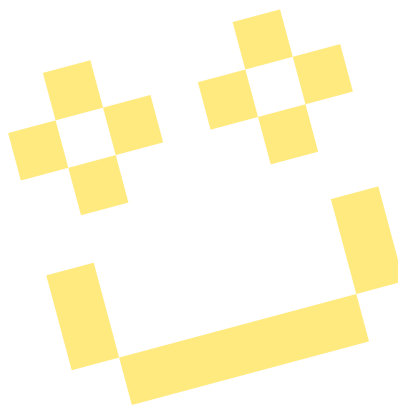
Dela in klassen i mindre grupper. Ha gärna en vuxen med i varje grupp. Grupperna sprider ut sig eller går i väg så de har utrymme att öva sig utan att störa varandra.

- ✓ Tillsammans kommer ni i gruppen på olika repliker och skriver ner dessa på ett stort papper. Ha både korta repliker såsom "hej", "grattis" och "vi ses" och något längre såsom "aldrig i livet", "vi älskar att sjunga" och "aj, aj, det gör ont i magen". Om ni talar flera språk i klassen kan ni komma på repliker på olika språk och lära ut dessa till varandra.
- ✓ Varje grupp utgör en egen talkör. Ni ska öva er i att tala exakt samtidigt som en samlad röst. Använd er av de repliker ni skrivit ner. Börja med enklare ord och meningar, och känner ni att ni vill avancera testa även några av de längre meningarna.

- ✓ Välj ut vem som ska börja med att vara kormästare och leda kören. Turas sedan om så alla som vill får prova att leda. Kormästaren kan antingen peka på repliken på pappret eller säga den precis innan man leder kören att börja tala.
- ✓ Kormästaren kan också dirigera kören och hjälpa den uttrycka olika känslouttryck, tala i olika tempon såsom snabbt eller långsamt, samt tala i olika volym med starka eller svaga röster. Prova så gott det går att dirigera utan att säga något, försök visa med ansiktets mimik och armarnas rörelser när och hur kören ska tala.
- ✓ Som kör är man uppmärksam både på ledaren och på varandra. Försök säga repliken exakt samtidigt och på samma sätt.

DAGS FÖR KONSERT!

Samlas i helklass och låt varje talkör framföra ett kort uppträdande inför varandra. Glöm inte att applådera!

QUIZ – KÖREN

	1	X	2
1. Vad jobbar Ines som?	Klokmästare	Kormästare	Komästare
2. Vilket instrument spelar när kören repar i korsalen?	Piano	Harpa	Cello
3. Var sitter stämbanden?	I lungorna.	I munnen.	I struphuvudet.
4. Vilken stämma sjunger körsångaren Håkan?	Alt	Tenor	Bas
5. Vilket språk är det svårast att sjunga på, enligt körsångaren Madeleine?	Polska	Tyska	Franska
6. Hur många personer kan man vara i en kör?	Lagom många.	Hur många som helst.	Ungefär 50.
7. Vad tycker Ines är det svåraste med att vara kormästare?	Att få ihop många människor till en helhet.	Att lära sig sånger utantill.	Att höra skillnad på stämmorna.
8. Hur är barns stämband?	De är långa.	De är korta.	Barn har inga stämband.
9. Hur länge kan kören repa med musiken innan de börjar repetera med scenerier på golv?	Några veckor.	Ett halvår.	Flera månader.

